

هویت و فضاهای عمومی شهری

سیده فهیمه کوچک زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه گیلان، fahimehkuchakzadeh@yahoo.com

چکیده

نیاز به هویت و احساس تعلق همواره از نیازهای بشر بوده و هست. هویت محیط انسان‌ساخت از موضوعات مورد توجه در طراحی محیط‌های انسانی برای غنا بخشیدن و معنا دار کردن فضاها و تبدیل آن به مکان می‌باشد. هویت انسان و محیط هر لحظه در حال "شدن" است و این "شدن" فرایندی پویاست و همواره ادامه دارد. انسان آگاهانه هویت محیط اطراف خویش را تغییر می‌دهد. در مقابل هویت محیط نیز بر هویت انسان اثر می‌گذارد و این رابطه دو سویه است. در این میان شاخصه هویت در فضاهای عمومی شهری از شاخصه های مهم پاسخگویی محیط محسوب می‌شود. فضای عمومی، متعلق به همه افراد، بدون توجه به تفاوت‌های طبقاتی، جنسیت، نژاد، سن و سایر تمایزات فردی و اجتماعی افراد و گروه‌های مختلف می‌باشد و به عنوان بستر مشترکی است که مردم فعالیت‌های کارکردی و مراسم جمعی را در آن برگزار می‌کنند و به عبارتی دیگر ظرفی برای شکل‌گیری هویت جمعی می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: هویت، معماری، حس مکان، فضاهای عمومی، شهر

1- مقدمه

شناخت هویت و بررسی جنبه‌های گوناگون هویت از دیدگاه‌های گوناگون روانشناسی اجتماعی به طور عام و در زمینه معنای هویت در معماری و شهرسازی، ارتباط هویت انسان با هویت فضا به طور خاص در شناخت و تحلیل فضای شهری بسیار مهم است. آنچه که امروزه به طور جدی‌تر و با تمرکز و توجه بیشتری مورد توجه متفکرین قرار گرفته، موضوع تاثیر هویت محیط بر هویت انسان و رفتارهای او می‌باشد. فضاهای عمومی شهری از جمله محیط‌های انسان‌ساخت هستند که مکان تعامل و رفتارهای جمعی انسان است و روح اجتماعی و مطلوبیت جمعی را در خود پرورش می‌دهد. مقاله حاضر در بخش اول مفهوم هویت و دیدگاه شهرسازان مختلف درباره مفهوم آن و ارتباط هویت فرد با مکان را بررسی کرده است. در ادامه به تبیین فضاهای عمومی و کارکرد آن به عنوان بخشی از محیط انسان‌ساخت پرداخته و ضرورت توجه به مفهوم هویت در طراحی شهری را مطرح می‌کند.

2- هویت

به معنای متداول امروزی، هویت نتیجه فرایند " این همانی" identity است. همانطور که از اصطلاح تشخیص هویت و identification بر می‌آید، منظور فرایند مقایسه بین عینیتی موجود (ابژه) با اطلاعات و داده‌هایی از آن، در یک حافظه است. با توجه به این تعریف دو نکته قابل ذکر است:

اولاً اطلاعات از هر ابژه مربوط به گذشته آن است و در فرایند "این همانی" ناچار باید به این اطلاعات بایگانی شده بسنده شود. ثانیاً هر ابژه به عنوان یک پدیده همواره در حال تغییر و تحول بوده و با صورت قبلی خود کاملاً برابر نیست. ابژه با آنکه موجودیت خارجی